

Suomen valtionhallinnon Kiina-toiminta- ohjelma

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Sisältö

1	KIINA SUOMEN ULKOPOLITIIKASSA	5
1.1	Suomen Kiina-yhteistyön lähtökohdat: vuoropuhelu, jatkuvuus, johdonmukaisuus ja arvopohjaisuus.....	5
1.2	Suomi rakentaa Euroopan unionin yhteistä Kiina-politiikkaa	7
1.3	Samanmielisten maiden Kiina-yhteistyö on yhä tärkeämpää	9
2	SUOMEN YHTEISTYÖ JA TOIMINTATAPA KIINAN KANSSA.....	11
2.1	Ulko- ja turvallisuuspoliittinen vuoropuhelu edistää kansallisia päämääriä	12
2.2	Kaupallistaloudellisen toiminnan tavoitteena tasavertaiset kilpailuedellytykset	14
2.3	Liikkuvuus, logistiikka ja yhteyspolitiikka – rajat ylittävää osaamista ja palveluita	18
2.4	Monialainen julkisen sektorin yhteistyö perustuu kansallisille vahvuuksille	20
2.4.1	Ympäristö ja ilmasto	20
2.4.2	Ruoka ja luonnonvarat.....	21
2.4.3	Koulutus, tutkimus ja innovaatiot.....	22
2.4.4	Hyvinvointi ja terveys.....	23
2.4.5	Oikeus ja turvallisuus	23
2.4.6	Kulttuuri, media ja urheilu	24
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖ LUO PUITTEET SUOMEN KIINA-YHTEISTYÖLLE	26
3.1	Poliittisen järjestelmän vakaus on Kiinalle prioriteetti	26
3.2	Kiina vakiinnuttaa asemansa globaalisti ja pyrkii johtorooliin	28
3.3	Suurvalta- ja teknologiakilpailu haastavat Kiinaa	32
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	34

JOHDANTO

Kiinan nousu maailman toiseksi suurimmaksi kansantaloudeksi ja suurvallaksi on yksi merkittävimmistä kansainväliseen toimintaympäristöömme vaikuttavista tekijöistä. Kiinan vahvistunut kansainvälinen painoarvo perustuu sekä maan talouden koolle että sen vahvoille kaupallistaloudellisille kytköksille ja kumppanuuksille eri puolilla maailmaa. Kiinan poliittisen vaikutusvallan kasvu heijastuu Suomeen ja Suomen intresseihin kansallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Turvallisuuspoliittisena toimijana Kiina vaikuttaa välillisesti myös Suomen turvallisuusympäristöön. Kysymys siitä, miten Kiina tulevaisuudessa käyttää kansainvälistä vaikutusvaltaansa ja miten se on sitoutunut multilateralismin periaatteisiin, on Suomenkin kannalta keskeinen.

Merkittävää kehitystä on tapahtunut myös Kiinan sisällä. Taloudellisen vaurauden, teknologisen kilpailukyvn ja koulutetun väestön kasvu ovat parantaneet Kiinan mahdollisuuksia nostaa yleistä elintasoja. Samalla ne ovat lisänneet talouden rakenteisiin, tuloeroihin, ikääntyvään väestöön ja ympäristön tilaan liittyviä haasteita. Myös monet globaalit ongelmat ja niiden ratkaisupyrkimykset vaikuttavat tulevien sukupolvien hyvinvointiin. Kiinan viime vuosien panostukset puhtaaseen teknologiaan ja ilmastomuutoksen vastaisiin toimiin ovat lupaavia, mutta matkaa on vielä jäljellä: Kiina polttaa yhä puolet maailman hiilestä ja on merkittävä hiili-diksidipäästöjen lähde. Muutos ei tapahdu hetkessä, mutta Kiinan kansainväliset sitoumukset osoittavat selkeän suunnan, josta tulee pitää kiinni ja jota tulee tukea.

Suomen ja Kiinan kaupallistaloudellinen vuorovaikutus viimeisten vuosikymmenten aikana on ollut vilkasta ja hyödyttänyt merkittävästi molempia maita ja niiden yrityksiä. Kiinan markkinoilla on jatkossakin kysyntää Suomen vahvuuksille ja osaamiselle. Kilpailun kiristytessä Suomen on pidettävä huoli omasta koulutustasostaan, teknologisesta kilpailukyvyystään ja taidostaan tarjota innovatiivisia ratkaisuja. Parhaimmassa tapauksessa Kiinan kehitys kirittää myös Suomen kilpailukykyä. Yhteistyön merkitystä mitataan myös sillä, miten Suomi voi osaltaan vaikuttaa – kahdensivälisesti ja osana Euroopan unionia – Kiinan ratkaisuihin yhteiskunnallisiin ja maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamiseksi.

Tässä Suomen valtionhallinnon Kiina-toimintaohjelmassa arvioidaan Suomen Kiina-suhteiden ja Kiinan kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtia, merkitystä ja suuntaa. Lähtöolettamana on, että Kiinan globaali merkitys vahvistuu jatkossakin. Oikeanlaisen ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpitäminen sekä tiivis kansallinen koordinaatio ovat edellytyksiä sille, että Suomi voi jatkossakin toimia yhteistyössä

Kiinan kanssa johdonmukaisesti omista lähtökohdistaan ja intresseistään käsin. Tältä pohjalta Suomi toimii aktiivisena Euroopan unionin jäsenmaana, hakee yhteistä linjaa EU:n toimivallassa olevissa kysymyksissä ja vahvistaa osaltaan EU:n viestejä ja linjauksia Kiinan suuntaan.

Euroopan unionin vuoden 2019 yhteinen tiedonanto EU-Kiina-suhteesta ja sen monitahoinen lähestymistapa ovat osoittautuneet toimiviksi. Myös tässä toimintaohjelmassa tarkastellaan Suomen Kiina-suhdetta kolmen eri ulottuvuuden – yhteistyön, kilpailuasetelman ja järjestelmätason eroavaisuuksien – kautta; tämä kolmijako muodostaa tasapainoisen kokonaisuuden, jonka eri ulottuvuudet voivat saada erilaisia painotuksia eri aikoina.

Kiina-toimintaohjelma 2021 seuraa vuonna 2010 julkistettua Kiina-toimintaohjelmaa, joka oli ulkoministeriön johdolla laadittu valtionhallinnon ensimmäinen yhteinen Kiina-ohjelma. Myös nyt laadittu toimintaohjelma on koostettu yhteistyössä muun valtionhallinnon kanssa. Sen tavoitteena on luoda yhteinen ja ajantasainen kuva Kiinan valtion keskeisistä periaatteista ja toimintatavoista, selkeyttää Suomen valtionhallinnon lähtökohtia sen Kiina-yhteistyössä sekä sitouttaa toimijat niihin. Toimintaohjelman tarkoituksena on myös vahvistaa Suomen johdonmukaista ja läpinäkyvää toimintaa Kiina-yhteistyössä sekä edistää tämän linjan jatkuvuutta.

Toimintaohjelma muodostaa yleisen kehikon, jonka tarkoitus on kestää aikaa, mutta jota voidaan tarvittaessa päivittää tai tarkentaa. Suomen ja Kiinan vuonna 2017 julkistama kahdenvälinen kumppanuus ja vuoden 2019 kumppanuutta koskeva toimeenpanosuunnitelma linkittyvät läheisesti tähän Kiina-toimintaohjelmaan. Toimintaohjelman laajemman kehikon muodostavat hallitusohjelma, Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, EU-selonteko ja muut eduskunnalle säännöllisesti annettavat selonteot.

Toimintaohjelma rakentuu kolmesta pääluvusta. Aluksi tarkastellaan Suomen Kiina-yhteistyön lähtökohtia ja Euroopan unionin Kiinaa koskevia linjauksia. Näiden pohjalta esitellään Suomen valtionhallinnon eri sektoreiden yhteistyötä ja toimintatapoja Kiinan kanssa. Toimintaympäristö sekä Kiinassa että globaalisti luo puitteet Suomen toiminnalle ja yhteistyölle, mistä syystä tätä kokonaisuutta arvioidaan erikseen. Toimintaohjelman lopussa esitetään Suomen ja Kiinan yhteistyötä viitoittavat johtopäätökset.

1 KIINA SUOMEN ULKOPOLITIIKASSA

1.1 Suomen Kiina-yhteistyön lähtökohdat: vuoropuhelu, jatkuvuus, johdonmukaisuus ja arvopohjaisuus

1. Suomi solmi diplomaattisuhteet kommunistisen puolueen johtaman Kiinan kanssa vuonna 1950 ensimmäisten länsimaiden joukossa. Suhteiden pitkä historia luo vakaan pohjan yhteistyölle. Maiden hyvät ja toimivat suhteet painottuvat kaupallistaloudelliselle sektorille; kokonaisuudessaan yhteistyö on laaja-alaista ja se kattaa muun muassa oikeusvaltion ja kestävän kehityksen periaatteet, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä ympäristöön ja ilmastoon liittyvät kysymykset ja ratkaisut.

2. Yhteistyön tiivistämiseksi Suomi ja Kiina sopivat kahdenvälisestä kumppanuudesta¹ vuonna 2017. Samalla perustettiin myös komitea edistämään innovatiivista liiketoimintaa suomalaisten ja kiinalaisten yritysten välillä. Vuonna 2019 julkistettiin kumppanuuden toimeenpanosuunnitelma² vahvistamaan konkreettista yhteistyötä. Pitkän tähtäimen yhteistyötä maiden välillä on kehitetty muun muassa talviurheilun alalla. Suomen ja Kiinan hallitusten välinen yhteistyö on vilkasta ja toimivaa. Suomi on taloutensa kokoon nähden menestynyt Kiinassa hyvin.

3. Suomen Kiina-politiikalle on ominaista sen johdonmukaisuus ja jatkuvuus. Suomen keskeisenä tavoitteena on, että valtiojohto ja hallituksen jäsenet tapaavat Kiinan johtajia säännöllisesti tuodakseen esille Suomen kantoja ja käydäkseen heidän kanssaan dialogia kahdenvälisistä ja monenvälisistä kysymyksistä omista tavoitteistamme ja arvopohjastamme lähtien. Kahdenvälisten suhteiden ennakoitavuus

¹ Joint Declaration between the Republic of Finland and the People's Republic of China on Establishing and Promoting the future-oriented new-type cooperative partnership, 2017.

² Joint Action Plan between China and Finland on *Promoting the Future-oriented New-type Cooperative Partnership 2019–2023*.

ja vakaus ovat tärkeitä myös Kiinalle, ja korkean tason vierailuilla on edelleen suuri merkitys.

4. Kiinan kehityksen suunta ja valinnat ovat merkityksellisiä myös Suomelle. Se, millä tavoin Kiina käyttää kasvavaa vaikutusvaltaansa kansainvälisesti heijastuu myös Suomen toimintaympäristöön. Suomi kantaa huolta Kiinan politiikan valinnoista, joilla kyseenalaistetaan kansainvälisen oikeuden ja YK:n peruskirjan periaatteita sekä yhteisesti hyväksyttyjä arvoja. Suomi pyrkii vaikuttamaan Kiinaan kahdenvälisesti ja monenvälisesti niin, että se olisi vastuullinen kansainvälinen toimija ja yhteisten merkittävien ongelmien ratkaisija.

5. Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys, ja Suomi tukee osaltaan EU:n globaalin roolin ja vaikutusvallan vahvistamista. EU:n jäsenenä Suomi rakentaa EU:n johdonmukaista Kiina-politiikkaa, joka edistää Euroopalle tärkeitä arvoja ja etuja. Poliittisten järjestelmien eroavaisuudet ja yhteisen arvopohjan puute aiheuttavat hankausta niin kahdenväliseen kuin EU:n ja Kiinan väliseen suhteeseen. Huolet Kiinan liiketoimintaympäristön kehityksestä ja rakenteellisista kaupan esteistä jaetaan laajalti myös EU:n ulkopuolella.

6. Myös Kiinan poliittisen ilmapiirin kiristyminen, heikentynyt ihmisoikeustilanne, sekä lisääntynyt vaikuttamis- ja tiedustelutoiminta vaikuttavat Kiinan kanssa tehtävään yhteistyöhön ja rajoittavat sen potentiaalia. Hyvät ja vakaat poliittiset suhteet eivät anna myöskään Suomelle erityisasemaa, joka suojelisi sitä kahdenvälisiltä poliittisilta ongelmilta tai kiristyneiden kansainvälisten suhteiden heijastusvaikutuksilta. Suomelle on tärkeää, että myös erimielisyyksistä ja vaikeista asioista keskustellaan avoimesti. Suhteiden ajoittaisia jännitteitä puretaan ratkaisukeskeisesti dialogin, jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden hengessä omista arvoistamme lähtien.

7. Suomella on kiinnostusta ja hyvät edellytykset kehittää kahdenvälistä yhteistyötä Kiinan kanssa jatkossakin. Tätä toteutetaan johdonmukaisesti omien arvojemme ja prioriteettiemme pohjalta. Uusien yhteistyömuotojen avaaminen edellyttää Suomelta proaktiivisuutta, hyvää sisäistä koordinaatiota ja taitoa hyödyntää avautuvat mahdollisuudet tehokkaasti.

1.2 Suomi rakentaa Euroopan unionin yhteistä Kiina-politiikkaa

8. Euroopan unioni ja Kiina solmivat diplomaattiset suhteet vuona 1975. Suhteet korotettiin strategiseksi kumppanuudeksi vuonna 2003. Yhteistyö on syventynyt ja laajentunut useille eri aloille. Säännöllisiä kahdenvälisiä dialogeja on jo lähes 70. EU:n ja Kiinan johtajat tapaavat vuosittaisessa huippukokouksessa, jota täydentävät korkean tason talousdialogi, ihmisoikeusdialogi ja ihmisten välistä kanssakäymistä koskeva dialogi. Korkean tason dialogit ilmastoasioista ja digitalisaatiosta käynnistettiin keväällä 2020.

9. EU ja Kiina ovat toisilleen merkittäviä kauppakumppaneita. Keskinäisriippuvuus on lisääntynyt: yhä useammalle eurooppalaiselle yritykselle Kiina on paitsi tärkeä tuotantomaa myös keskeinen markkina, jolla läsnäolo on välttämätöntä.

10. EU:n Kiina-politiikka pohjautuu komission ja EU:n korkean edustajan yhteiseen linjaukseen, jonka mukaan Kiina on EU:lle samaan aikaan yhteistyö- ja neuvottelukumppani, taloudellinen kilpailija sekä järjestelmätason haastaja. Monitahoinen määritelmä heijastelee Kiinan nopeasti kasvanutta taloudellista ja teknologista vaikutusvaltaa sekä ideologisia eroja. Vaikka yhteistyön merkitys on edelleen keskeinen, EU tavoittelee tasapainoisempaa Kiina-suhdetta, jossa hyödynnetään politiikkojen koko kirjo EU:n päämäärien saavuttamiseksi: yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden toteutuminen on tiiviisti kytköksissä muihin politiikka-aloihin kauppapolitiikasta kilpailukyky- ja teollisuuspolitiikkaan.

11. Suomi edistää tavoitetta EU:n vahvasta ja yhtenäisestä Kiina-politiikasta, joka huomioi myös pienempien jäsenvaltioiden intressit. On tärkeää, että jäsenmaat ja instituutiot kehittävät yhteistyössä unionin resilienssiä ja yhteistä tilannekuvaa. Keskeinen edellytys tasavertaisen EU-Kiina-suhteen toteutumiselle on unionin yhtenäisyys, päätöksentekokyky ja yhteisten linjausten noudattaminen. Nämä mahdollistavat yhteisiin arvoihin perustuvan toiminnan ja vaikuttavuuden sekä ehkäisevät epäsuhtaisia vastatoimia. Kiinan kokoama itäisen ja keskisen Euroopan maista sekä Länsi-Balkanin maista koostuva ryhmä (ns. 17+1) on yksi kumppanuusmalleista, joilla Kiina pyrkii saamaan jalansijaa EU:n sisällä ja sen lähialueilla. Eräiden jäsenmaiden kahdenvälinen tiivis suhde Kiinaan on ajoittain koetellut EU:n Kiina-politiikan yhtenäisyyttä. Tämän maaryhmän lisäksi EU tarkkailee Kiinan pyrkimyksiä myös lähinaapurustossaan, kuten Länsi-Balkanilla ja itäisessä naapurustossa.

12. EU tavoittelee taloudellisten toimintaedellytysten tasapuolisuutta Kiinan kanssa tehtävässä yhteistyössä. Valtiojohtoiset osat taloudesta, markkinoillepääsyn esteet sekä vaikeasti ennakoitava toimintaympäristö vahvistavat Kiinan kilpailuetua verrattuna ulkomaisiin toimijoihin; kiinalaisyrietykset eivät kohtaa vastaavia esteitä EU:n avoimilla sisämarkkinoilla. Näihin tulee pyrkiä vaikuttamaan Maailman kauppajärjestö WTO:n puitteissa kaupan sääntöjä kehittämällä ja sääntöperusteista kauppajärjestelmää vahvistamalla. Kiina on hyötynyt merkittävästi WTO-jäsenyydestään ja järjestö on sille tärkeä jatkossakin, joten EU:lle on olennaista saada Kiina mukaan WTO:n uudistamiseen. EU:n ja Kiinan välinen investointisopimus olisi toteutuessaan keskeinen keino vahvistaa kauppaa- ja investointisuhdetta tasavertaisuutta. Vapaakauppasopimusta koskeville neuvotteluille ei nähdä nykytilanteessa edellytyksiä.

13. Erityisesti taloudellisen turvallisuuden kysymyksissä yhteinen viiteryhmä on tärkeä Suomelle, kuten muillekin EU-maille. Yritysostojen, investointien, kriittisen infrastruktuurin ja kyberturvallisuuden sääntelyssä on tärkeää, että EU jakaa yhteisen tilannekuvan ja yhteiset työkalut, joilla voidaan vaikuttaa vastavuoroisuuden puutteeseen ja ehkäistä turvallisuusriskejä.

14. Transatlanttinen suhde heijastuu EU:n Kiina-politiikkaan. Suurvaltojen välisten jännitteiden voimistuminen on alleviivannut EU:n omista intresseistä lähtevän ja niitä palvelevan Kiina-politiikan tärkeyttä. EU:n ja Yhdysvaltojen Kiinaa koskevan vuoropuhelun tavoitteena on ajantasaisen tilannekuvan ylläpitäminen sekä yhteisten tavoitteiden identifiointi ja edistäminen. Vuoropuhelu vahvistaa transatlanttista yhteyttä ja yhteisiä vaikutusmahdollisuuksia. Tarvitsemme arvojemme mukaista yhteistyötä monissa maailmanlaajuisissa haasteissa kuten teknologian sääntelyssä sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ongelmiin vastaamisessa. Läheisellä dialogilla voidaan myös pyrkiä ehkäisemään suurvaltapoliittikan mahdollisia haitallisia vaikutuksia kansallisiin toimijoihimme. Jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuudet EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Kiina-dialogin sisältöön ovat tästäkin syystä tärkeitä.

15. Panostamalla laaja-alaisesti kumppanuuksiin ja strategiseen lähestymistapaan Aasiassa EU:n on mahdollista tarjota arvopohjaisia vaihtoehtoja ja kestäviä toimintatapoja alueen maille. EU:n vuonna 2018 julkaistu yhteyspoliittinen strategia ja huhtikuussa 2021 hyväksytty indopasifinen strategia ovat myös Suomen näkökulmasta kiinnostavia mahdollisuuksia hyödyntää nopeasti kasvavien talouksien tarjoamaa potentiaalia ja syventää kumppanuuksia alueella. Ne ovat myös keinoja vaikuttaa esimerkiksi infrastruktuuri-investointien ja rahoituksen kestäväyyteen ja

läpinäkyvyyteen. Näihin kysymyksiin Suomi voi vaikuttaa tehokkaimmin toimimalla EU:n kautta.

1.3 Samanmielisten maiden Kiina-yhteistyö on yhä tärkeämpää

16. EU:n ohella erityisesti Pohjoismaat ja Baltian maat ovat Suomelle tärkeä viite-ryhmä myös Kiinaan liittyvissä kysymyksissä. Pohjoismaiden Kiina-politiikoissa on paljon yhteneväisyyksiä. Jokainen Pohjoismaa pyrkii edistämään käytännönläheisesti oman vahvuusalueensa mukaisia yhteistyöaloja mm. kaupallistaloudellisella sektorilla sekä ilmasto- ja ympäristökysymyksissä. Kiinan kasvava rooli ja voimistuva geopoliittinen kilpailu arktisilla alueilla herättää huolta kaikissa Pohjoismaissa. Useimmat Pohjoismaat ovat kohdanneet painetta siitä, miten ne ovat käsitelleet Kiinan ihmisoikeustilannetta ja kansallisia intressejä. Ihmisoikeuskysymykset ovat kaikille Pohjoismaille tärkeitä turvallisuus- ja arvokysymyksiä, joita ne haluavat puolustaa.

17. Pohjoismaat ovat myös toistensa kilpailijoita Kiinan markkinoilla. Kansallisen toimintavapauden säilyttäminen on tärkeää. Kaikkien Pohjoismaiden yhteisissä intresseissä on kuitenkin aitoon vastavuoroisuuteen perustuva markkinoillepääsy, vapaa kauppa, multilateraalinen järjestelmä ja sääntöpohjaisuus. Teemoja, joissa nähdään mahdollisuuksia yhteispohjoismaiseen yhteistyöhön kolmansilla markkinoilla, ovat mm. ilmasto, ympäristö ja kestävä kehitys.

18. Suomi näkee tärkeäksi seurata ja analysoida Kiinan toimintaa myös omassa lähinaapurustossamme, vaalia oman lähialueemme turvallisuutta ja vakautta sekä torjua geopoliittisten jännitteiden kasvua muun muassa arktisella ja Itämeren alueella. Pohjoismaat suhtautuvat varauksellisesti Kiinan pyrkimykseen vakiinnuttaa EU-maita ja ei-EU-maita yhdistäviä maaryhmiä ja yhteistyömuotoja.

19. Suomi pyrkii aktiivisesti vahvistamaan Kiinaan liittyvää vuoropuhelua samanmielisten kumppanimaiden kanssa myös Pohjoismaiden ja EU:n ulkopuolella. Transatlanttisen yhteistyön merkitys korostuu.

20. Suomi seuraa Kiinan toimintaa myös sen omassa naapurustossa, jossa Kiinalla on aktiivisia tai latentteja raja- ja merialuevaateita ja -kiistoja useimpien naapurimaidensa kanssa. Suomi tukee aluekiistojen ratkaisua kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Suomi tukee EU:n kumppanuuksia alueen samanmielisten maiden

kanssa ja seuraa tarkoin alueen turvallisuuspoliittisen yhteistyön muotoutumista. Myös dialogi Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö ASEANin kanssa on tärkeää.

2 SUOMEN YHTEISTYÖ JA TOIMINTATAPA KIINAN KANSSA

1. Yhteistyö Kiinan kanssa perustuu Suomen kiinnostukseen, hyviin edellytyksiin ja tarpeeseen kehittää eri alojen vuorovaikutusta ja toimintaa Kiinan suuntaan. Valtiotasolla edistämme Suomen ja Kiinan toimivia suhteita ja rakentavaa keskusteluyhteyttä johdonmukaisella, omista arvoistamme lähtöisin olevalla tavalla. Valtioiden väliset hyvät suhteet luovat perustaa monialaiselle käytännönläheiselle yhteistyölle niin yksityisten kuin julkisten toimijoiden välillä. Kiinan globaalin merkityksen vahvistuminen myös jatkossa vaikuttaa Suomen Kiina-yhteistyöhön. Samalla seuraamme tarkasti Kiinan toimintaympäristön vakautta ja ennustettavuutta. 2010-luvulta lähtien Kiinassa voimistunut nationalistinen vire ja sen rinnalle tullut suurvaltojen vastakkainasettelu ovat osaltaan vaikuttaneet tähän.

2. Suomen etu on olla vahvasti edustettuna Kiinassa. Suomi seuraa Kiinan yhteiskuntaa ja poliittista päätöksentekoa diplomaattisten edustustojensa (Peking, Shanghai, Hongkong) kautta ja käy keskusteluja Kiinan viranomaistahojen kanssa eri tasoilla niin Suomessa kuin Kiinassakin. Korkean poliittisen tason (valtiojohto ja ministerit) yhteydenpito ja vastavuoroiset vierailut tuovat maiden välisiin suhteisiin poliittista painoarvoa ja jatkuvuutta sekä vauhdittavat uusien aloitteiden etenemistä. Kiinan merkitys Team Finland -toiminnassa vahvistuu edelleen. Kiinassa oleva Team Finland -verkostomme on Suomen TF-verkostojen joukossa poikkeuksellisen kattava. Kiinassa on läsnä merkittävä määrä suomalaisyrityksiä, joita edustavat kauppayhdistykset ovat tiiviisti yhteydessä valtionhallinnon toimijoiden kanssa.

3. Suomen teknologinen edistyneisyys, yritysystävällinen ilmapiiri sekä arktinen osaaminen houkuttelevat Kiinaa edistämään yhteistyötä Suomen kanssa. Suomi pystyy tarjoamaan monia yhteiskunnalliseen kehitykseen ja tasa-arvoon, hallintotapaan sekä ympäristöön ja kestävään kehitykseen liittyviä esimerkkejä ja käytännön ratkaisuja, joita Kiina voi hyödyntää kehittäessään omaa yhteiskuntaansa.

4. Kiina on Suomelle jatkossakin keskeinen markkina, jossa Suomi toimii omien vahvuusalojensa ja intressiensä mukaisesti. Kiinaan vuosikymmenten saatossa kehittynyt ekosysteemi on osoittautunut monille yrityksille toimivaksi. Team Fin-

land -verkoston toiminta ylläpitää yhteistä tilannekuvaa Kiinan liiketoimintaympäristön kehittämisestä yhdessä yritysten kanssa, edistää yritystemme kaupallisia intressejä Kiinassa sekä maiden välisiä investointeja. Yhteistyötä tuetaan sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

5. EU ja Suomi ovat sitoutuneet yhden Kiinan politiikkaan. Ne tunnustavat Kiinan kansantasavallan edustavan Kiinaa eivätkä ylläpidä virallisia suhteita Taiwanin kanssa. Kiinan kansantasavallan ja Taiwanin suhteiden rauhanomainen kehitys on Suomelle tärkeää. Muiden EU- ja vertaismaiden lailla Suomi katsoo, että Taiwan on merkittävä aasialainen talous, jolla on toimiva demokratia ja kanssamme yhteiset arvot, ja jonka kanssa on luonnollista toimia mm. talouden, kaupan, koulutuksen, kulttuurin, tieteen, teknologian, hyvinvoinnin ja terveyden alalla. Suomi harjoittaa kahdenvälistä yhteistyötä Taiwanin kanssa mm. näillä aloilla eikä tällä toiminnalla ota kantaa Taiwanin kansainväliseen asemaan. EU-kannan mukaisesti Suomi tukee myös Taiwanin mielekästä osallistumista yhteistyöhön kansainvälisissä järjestöissä, mikä on koko kansainvälisen yhteisön etu.

2.1 Ulko- ja turvallisuuspoliittinen vuoropuhelu edistää kansallisia päämääriä

6. Kiinan poliittinen painoarvo on voimistunut merkittävästi 2000-luvulla maan taloudellisen kasvun myötä. Suurvaltana ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenmaana Kiina on huomattava toimija kaikissa globaalitason kysymyksissä. Alueellisissa ja globaaleissa turvallisuuskysymyksissä se toimii yhteistyössä toisen YK:n turvallisuusneuvoston pysyvän jäsenmaan, Venäjän kanssa. Suomen on tärkeää olla selvillä Kiinan ajattelusta ja toiminnasta ja pyrkiä osaltaan vaikuttamaan siihen, että Kiina toimisi vastuullisena, kansainvälistä oikeutta kunnioittavana YK:n jäsenmaana.

7. Kahdenvälisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä taloudellisen yhteistyön puitteissa Suomi ja Kiina käyvät säännöllistä korkean tason dialogia sekä temaattisista kysymyksistä että lähialueidensa ajankohtaisista tilanteista ja kansainvälisistä kysymyksistä. Taloudellisten ulkosuhteiden osalta tiivistä keskustelua käydään kaupallistaloudellisen yhteistyön kehittämisestä, liiketoimintaympäristöstä ja yritysten tasavertaisista toimintaedellytyksistä.

8. Ympäristö- ja ilmastokysymykset ovat nousseet kansainväliselle politiikalle keskeisten kovien turvallisuuskysymysten joukkoon. Suomelle on tärkeää ilmastonmuutoksen hillinnän, globaalin terveysturvallisuuden ja kestävä kehityksen tavoitteiden esille nostaminen. Niihin liittyvät läheisesti myös kehitys ja muuttoliike sekä koulutus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Nämä ovat enenevässä määrin myös Suomen ja Kiinan ulkopolitiikan keskustelunaiheita.

9. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme ihmisoikeusperustaisuus merkitsee ihmisoikeusvaikutusten arviointia kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa. Suomi seuraa tarkoin Kiinan ihmisoikeustilanteen kehitystä ja nostaa perusteltuja epäkohtia esille kahdenvälisesti, osana EU:ta, ja monenkeskisillä foorumeilla tiiviissä yhteistyössä oman viiteryhmämmen kanssa. Tarvittaessa vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin voidaan puuttua myös EU:n globaalin ihmisoikeuspakotejärjestelmän avulla.

10. Suomi seuraa Kiinan ihmisoikeuksia koskevia toimia ja linjauksia. Kiinan vähemmistöryhmien, kuten tiibetiläisten ja uiguurien tilanne on Suomen ja EU:n keskeisiä huolenaiheita. Suomen lähtökohtana on, että kaikkien valtioiden tulee täyttää kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteensa. Kiinan Hongkongin erityishallintoaluetta koskevien peruslain (Basic Law) ja kansainvälisten sitoumusten noudattaminen on keskeinen edellytys alueen kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Myös median, internetin, painettujen julkaisujen ja akateemisen tutkimuksen sensuuri sekä kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksien seuraaminen ja ihmisoikeuspuolustajien tukeminen ovat Suomelle tärkeitä.

11. Monenkeskinen yhteistyö merkitsee Suomelle sitoutumista universaaleihin arvoihin, kansainväliseen oikeuteen ja sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestykseen, jonka keskiössä on YK ja sen kolme pilaria: rauha ja turvallisuus, kehitys ja ihmisoikeudet. Se on myös keskeinen kansainvälisen diplomatian ja vaikuttamis-ympäristö, jossa Suomi toimii aktiivisesti ja ratkaisukeskeisesti.

12. Suomi pyrkii aktiivisesti vahvistamaan universaaleja arvoja kansainvälisissä järjestöissä ja eri maaryhmissä. Keskeistä on vaikuttaa siihen, ettei monenkeskisen yhteistyön ja järjestelmän arvopohjaa heikennetä. Suomen on tärkeää pyrkiä takaamaan YK-järjestelmälle riittävät resurssit muun muassa ihmisoikeuksien ja terveysturvallisuuden edistämiseksi.

13. Suomi toimii yleismaailmallisten ihmisoikeuksien edistämiseksi ja vastustaa tulkintoja, jotka pyrkivät heikentämään ihmisoikeusnormistoa tai sen toimeenpanoa, samoin kuin pyrkimyksiä vaikuttaa kansainväliseen oikeuteen heikentävästi muun muassa sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeuselinten kautta.

14. Suomi panostaa yhteistyöhön Kiinan kanssa Agenda 2030 -ohjelman ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kestävän kehityksen toimeenpano on keskeinen teema kahdenvälisessä vuoropuhelussa Kiinan kanssa. Suomi seuraa myös Kiinan kehityspoliittisen profiilin kehitystä ja käy keskusteluja Kiinan kehityspoliittikan toteuttajien kanssa. Lisäksi Suomi pyrkii vaikuttamaan kestävän kehityksen sekä sosiaalisen ja yhteiskunnallisen yhdenvertaisuuden edistämiseen ja köyhyyden poistamiseen kolmansissa maissa.

15. Suomi korostaa humanitaarisen avun periaatteellisuutta, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista ja joustavan yleisrahoituksen merkitystä. Kiinan aktiivisuus humanitaarisen avun antajana on lisääntynyt viime vuosina ja tätä kehitystä tuleekin rohkaista, avun periaatteellisuutta ja monenvälistä rahoitusta korostaen.

16. Suomi on aktiivinen toimija asevalvontaan ja joukkotuhoaseiden leviämisen ehkäisemiseen liittyvissä monenkeskisissä asioissa. Kiinan sotilaallisten kykyjen vahvistumisen myötä on tärkeää saada Kiina osallistumaan kansainväliseen asevalvontaan. On mahdollista, että vastakkainasettelu Yhdysvaltojen kanssa voi kärjistyä etenkin ydinaseisiin ja ohjuksiin liittyvissä kysymyksissä. Ulkoministeriöiden välisen asevalvontadialogin tavoitteena on saada tietoa Kiinan ajattelusta, lisätä dialogia monenkeskisillä foorumeilla ja kartoittaa ratkaisuja kansainväliseen asevalvontaan.

2.2 Kaupallistaloudellisen toiminnan tavoitteena tasavertaiset kilpailuedellytykset

17. Suomen ja Kiinan kahdenväliset kaupallistaloudelliset suhteet ovat monipuoliset ja perustuvat laaja-alaiselle yhteistyölle niin valtiotoimijoiden kuin elinkeinoelämää edustavien tahojen välillä. Kiina on Suomen tärkeimpiä taloudellisia kumppaneita Euroopan unionin ulkopuolella tarkasteltaessa ulkomaankauppaa, in-

vestointeja, yritysten kansainvälistä sijoittautumista ja hankintaketjuja. Suomalaisen globaalien suuryritysten liikevaihdosta merkittävä osa tulee Aasian markkinoilta, erityisesti Kiinasta. Kasvava osa Suomen viennistä Kiinaan koostuu verrattain suhdanneherkistä välituotteista tai raaka-aineista. Samalla Kiinassa on kysyntää Suomen korkean teknologian tuotteista ja niihin liittyvistä palveluista.

18. Kiinan markkinat tarjoavat suomalaisyrityksille runsaasti liiketoimintamahdollisuuksia. Kiinan omavaraisuutta korostava talouspolitiikka, markkinasääntely, markkinoillepääsyn rajoitukset ja toimintatapojen eroavaisuudet ovat yrityksille kuitenkin merkittäviä haasteita. Markkinoillepääsyn edellytykset eivät ole vastaavuuksia; yritysten koko- ja resurssierot ovat huomattavia, ja kiinalaistoimijoiden sitouttaminen hankkeiden toimeenpanoon saattaa olla vaikeaa. Joihinkin hankkeisiin liittyy myös osaamisen ja teknologian siirtoa. Kiinasta on viimeisten vuosien aikana tullut Suomelle ja muille eurooppalaisille toimijoille yhä merkittävämpi kilpailija globaaleilla markkinoilla. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä turvata yritysten immateriaalioikeudet. Kiinan IPR-lainsäädäntö on viime vuosina kehittynyt, mutta lakien paikallinen toimeenpano ja valvonta eivät aina ole riittäviä.

19. Suomen tavoite niin kahdenvälisissä suhteissa kuin EU-Kiina-suhteissa on edistää kauppaa ja investointeja sekä luoda yrityksille mahdollisimman tasavertaiset kilpailuedellytykset Kiinan markkinoilla: parantaa ulkomaisten yritysten toimintamahdollisuuksia, poistaa kaupanesteitä ja torjua kilpailua vääristävien valtiotason toimien vaikutuksia. Markkinaesteisiin vaikuttaminen ja yritysten kokemien ongelmien lievittäminen edellyttävät yhteistyötä ministeriöiden ja elinkeinoelämän eri toimijoiden välillä. Suomi ja Kiina käyvät säännöllistä ministeri- ja virkamiestason vuoropuhelua monilla kaupallistaloudellisen toiminnan eri osa-alueilla. Vuoropuhelun avulla Suomi yhtäältä tukee EU:n yhteisiä pyrkimyksiä EU:n ja Kiinan kauppa- ja investointisuhteiden kehittämiseksi ja toisaalta edistää Suomen Kiina-yhteistyön rakentamista ja kahdenvälisen kysymysten ratkaisemista.

20. Yritysten ja muiden suomalaistoimijoiden tulee olla tietoisia niihin vaikuttavista muutoksista Kiinan politiikassa, yhteiskunnassa, talouskehityksessä ja liiketoimintaympäristössä. Suomalaistoimijoiden tulee ottaa huomioon erot maiden arvopohjassa, yhteistyöhön liittyvät poliittiset riskit sekä taloudellisen riippuvuuden mahdollisuus. Erityisen tärkeää on välttää toimintavaihtoehtoja rajoittavien rakenteiden ja käytäntöjen syntymistä.

21. Suomi tukee elinkeinoelämän mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaansa Kiinassa ja kiinalaisyritysten kanssa edistämällä yritysten kansainvälistymistä ja vientiä. Suomen tunnettuus korkeatasoisen osaamisen keskittymänä palvelee niin

yrittäjätoimintaa, suomalaisen koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistymistä kuin investointien houkuttelua Suomeen. Team Finland -toiminnan periaatteissa korostuvat markkina- ja yrityslähtöisyys sekä keskittyminen pk-yritysten kansainvälistymiseen.

22. Suomi edistää vastuullista yrittäjätoimintaa, jonka pohjana toimivat YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet sekä OECD:n monikansallisten yritysten toimintaohjeet. Yritysvastuu- ja ihmisoikeuskysymyksissä yrityksiltä edellytetään vahvaa riskienhallintaa. EU:n komissio valmistelee yrityksiä asianmukaiseen huolellisuuteen (due diligence) velvoittavaa lainsäädäntöehdotusta.

23. Suomen ja Kiinan kahdenvälisen talousyhteistyön peruspilari on Euroopan unionin kauppapolitiikka, jonka tavoitteena on vakaampi ja tasapuolisempi liiketoimintaympäristö. Tähän pyritään parantamalla markkinoillepääsyn, reilun sääntelyn ja kestävä kehityksen edellytyksiä. EU pyrkii torjumaan epäreiluja käytäntöjä mm. kaupansuojainstrumenteilla, ulkomaisten investointien seurannalla, julkisten hankintojen vastavuoroisuusvaatimuksilla sekä puuttumalla ulkomaisten valtiontukien aiheuttamiin vääristymiin unionin sisämarkkinoilla. Tasapuolisempaa toimintaympäristöä edistäisi toteutuessaan myös EU:n ja Kiinan neuvotteleva investointisopimus, joka kattaa markkinoillepääsyä, sääntelyä ja kestävä kehitystä koskevia elementtejä. EU:n ja Suomen tavoitteena on lisäksi yhteistyö monenvälisen kauppajärjestelmän uudistamisessa ja puolustamisessa. Sääntöperustaisen kauppajärjestelmän ja Maailman kauppajärjestö WTO:n merkitys on Suomelle keskeinen.

24. Energia-alan yhteistyön tavoitteena on sitouttaa Kiina kansainvälisten ilmastovelvoitteidensa noudattamiseen, vastata Kiinan tarpeeseen panostaa uusiutuvaan energiaan sekä aiempaa energiatehokkaampiin ja joustaviin ratkaisuihin ja edistää energia-alan vientiä Kiinaan. Suomen tunnettuus tehokkaiden ja puhtaiden energiajärjestelmätason ratkaisujen osajana ja tarjoajana antaa tähän hyvät lähtökohdat. Markkinoillepääsy ja laajempien kokonaistoimitusten myynti edellyttävät viranomaisyhteistyön, vienninedistämisen sekä energia-alan osaamisen tehokasta yhdistämistä. Myös EU-Kiina-energiadialogin ja muiden kansainvälisten yhteistyöalustojen hyödyntäminen on tärkeää.

25. Suomi suhtautuu myönteisesti ulkomaisiin investointeihin ja yritysostoihin, joilla voidaan parantaa Suomen talouden toimintakykyä, työllisyyttä ja osaamista. Kiinan valtion merkittävä rooli yritysten toiminnassa edellyttää kykyä erottaa markkinaehtoisesti ja valtiojohtoisesti toimivat kumppanit, hankkeet ja transaktiot

toisistaan. Ulkomaisiin investointeihin liittyviä turvallisuusriskejä seurataan ja arvioidaan järjestelmällisesti erityisesti maanpuolustuksen, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, kansallisen turvallisuuden sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden turvaamiseksi. EU:n ulkomaisten suorien investointien seurantaan koskeva asetus on luonut uuden yhteistyömekanismin ulkomaisten sijoitusten seurannalle. Suomen turvallisuuden kannalta merkittävien yritysostojen lisäksi EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevia kiinteistöhankintoja seurataan aktiivisesti. Ulkomaisten investointien riskien hallinta on tärkeä osa huoltovarmuuskäytökohtien kokonaisuutta.

26. Kiinan merkitys tavaroiden, palveluiden ja teknologioiden globaaleissa arvoketjuissa on korostunut keskinäisriippuvaisuuden maailmassa. Suomi pyrkii ehkäisemään haitallisten strategisten riippuvuuksien syntymistä; tämä on tärkeää erityisesti huoltovarmuuden kannalta kriittisten tuotteiden osalta (mm. lääketeollisuus ja harvinaiset maametallit). Kiinan sotilas- ja siviili-instituutioiden integraatio on merkittävä haaste vientivalvonnalle.

27. Turvallisuuskriittisiä ulkomaalaisia yritysostoja tulee jatkossakin seurata järjestelmällisesti ja mahdollisiin ei-toivottuihin omistajanvaihdoksiin tulee varautua riippumatta ulkomaisen ostajan rekisteröintivaltioista. Muuttuvassa turvallisuusympäristössä myös EU:n seuranta-asetukseen perustuva yhteistyömekanismi sekä tiedonvaihto muiden samanmielisten maiden kanssa on tärkeää. Käytössä olevan keinovalikoiman riittävyyttä ja ajantasaisuutta tulee arvioida jatkuvasti.

28. Yhteistyö Kiinan kanssa vahvistaa Suomen asemaa korkean teknologian kehittäjänä. Samalla se edellyttää riskien tunnistamista ja hallintaa sekä harkintaa yhteistyöalueiden valinnassa. Suurvaltojen vastakkainasettelun jatkuessa EU:n transatlanttisella yhteistyöllä sekä Yhdysvaltojen ja Kiinan toimilla voi olla enenevästi vaikutuksia Suomeen ja suomalaisyrityksiin. Myös Kiinan omat toimet, kuten tuotannon omavaraisuuden lisääminen, vaikuttavat jatkossa yritysten mahdollisuuksiin tehdä teknologia-alan yhteistyötä molempien suurvaltojen kanssa. Teknologian kehitykseen liittyviä turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia arvioidaan myös suhteessa Kiinan vahvistuneeseen asemaan teknologian kehittämisessä ja standardisoinnissa. Tässä on huomioitava erityisesti kyberturvallisuus ja murrosteknologiat. EU-tasolla parannetaan verkkoturvallisuutta sekä teknisin ratkaisuin että strategisen tason toimilla.

2.3 Liikkuvuus, logistiikka ja yhteyspolitiikka – rajat ylittävää osaamista ja palveluita

29. Kiina on kansainvälisen liikkuvuuden näkökulmasta merkittävä toimija. Kiinasta Suomeen saapuvat matkailijat, opiskelijat, asiantuntijat ja liike-elämän edustajat ovat tärkeitä Suomelle. Liikkuvuuden tuleva kehitys riippuu Suomen tavoitteista ja painotuksista, jotka voivat lisätä merkittävästi mm. kiinalaisten maahanmuuttoa Suomeen. Oleskeluluvalla Suomeen tulevien kiinalaisten määrä on lisääntynyt vuosittain.

30. Kahdenvälinen ja EU-tason yhteistyö Kiinan kanssa kansainvälisen liikkuvuuden kysymyksissä on haastavaa. Kiina ei ole ollut erityisen halukas käymään dialogia EU:n kanssa maahantulokysymyksistä, eikä sillä ole ollut valmiutta ottaa huomioon EU:n näkemyksiä omien maahantulo rajoitustensa määrittelyssä tai tavoitteita vastavuoroisuudesta. Nämä kysymykset ovat nousseet esille erityisesti COVID-19-pandemian aikana. Suomi pitää tärkeänä yhteistyön jatkamista Kiinan kanssa, mutta samalla se edellyttää Kiinalta suurempaa vastavuoroisuutta.

31. Kiinasta tulevien viisumihakemusten määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosina, ja sen odotetaan edelleen kasvavan. Suomen sujuvat ja luotettavat viisumipalvelut sekä aktiivinen Suomen markkinointi matkailukohteena ovat edesauttaneet Suomen ja Kiinan välisen matkailuelinkeinon menestystä ja kasvua. Viisumipalveluiden kehittämisessä on tärkeää, että pystytään samalla ehkäisemään ihmiskauppaa ja laitonta maahantuloa. Rajaturvallisuuden edistäminen ja laittoman maahantulon estäminen ovat Suomelle tärkeitä.

32. Matkailutulojen lisäksi palveluviennin kasvu edesauttaa Suomen talouden rakenteen muutosta ja tasapainottaa Suomen ja Kiinan välisen tavarakaupan alijäämää. Samalla kun hyödynnetään kiinalaisten ulkomaanmatkailun vahvaa kasvua, on tärkeää välttää liian suurta riippuvuutta Kiinan markkinasta ja rakentaa kestävä kasvumallia, jossa edistetään yksilöllistä matkailua.

33. Suomen ja Kiinan välinen suora ja säännöllinen lentoyhteys alkoi vuonna 1989. Normaalioloissa Finnair liikennöi Kiinassa yhteensä seitsemään kohteeseen. Suomelle tärkeitä tavoitteita ovat lentoliikenteen vapauttaminen Suomen ja Kiinan välillä sekä korkea lentoturvallisuus ja lentoliikenteen ympäristövaikutuksien pienentäminen. EU:n ja Kiinan vuonna 2019 allekirjoittama lentoturvallisuussopimus ja

lentoliikenteen horisontaalisopimus parantavat lentoyhtiöiden mahdollisuuksia tarjota yhteyksiä EU:n ja Kiinan välillä.

34. Tuotannon digitalisaatio ja nopeasti kehittyvät digitaalisten palveluiden markkinat tekevät Kiinasta tärkeän uusien teknologioiden testausalustan. Suomelle on tärkeää luoda mahdollisuuksia sujuvien ja digitaalisesti ohjattujen kansainvälisten kuljetuskäytävien kehittämiseksi logistiikan tehostamiseksi ja Suomen keskeisen sijainnin vahvistamiseksi.

35. Suomi edistää siirtymistä kohti kestäviä, ympäristöystävällisiä ja digitalisoituja meri- ja maaliikenteen logistiikkaratkaisuja, jossa tavoitteena on kuljetusjärjestelmien ja logistiikkaketjujen yhteensovittaminen. Kiinnostusta on erityisesti rautatieliikenteen kasvattamiseen Suomesta Venäjän tai Kazakstanin kautta Kiinaan ja muualle Aasiaan ekologisenä ja laivarahtia nopeampana vaihtoehtona. Keskeistä kehityksessä on digitaalinen tiedonvaihto mm. tulli- ja rajaviranomaisten kanssa liikenteen solmupisteissä ja rajanylityspaikoilla. Reaaliaikainen paikkatieto korostuu toimitusvarmuuden turvaamisessa.

36. Suomen tavoitteena on saada Kiina sitoutumaan merenkulun ja lentoliikenteen globaalien päästöjen vähentämiseen niin kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n puitteissa kuin siviili-ilmailujärjestön ICAOn päästöhyvitysjärjestelmän kautta.

37. Suomen tavoitteena on EU:n arktisen politiikan ja arktisen yhteistyön vahvistaminen, jossa painottuu ilmastonmuutoksen hillintä ja Kiinan mustahiilipäästöjen vähentäminen. Suomi edistää mahdollisuuksia suomalaisen elinkeinoelämän ”kylmän osaamisen” tuotteille ja palveluille, sekä arktisen alueen erityisherkan luonnon turvaamista. Liikenteen eurooppalaiset ydinverkot (TEN-T) liittyvät keskeisesti ja laajasti arktisen yhteistyön kysymyksiin.

38. Arktisen neuvoston tarkkailijajäsenyytensä myötä Kiinan kiinnostus arktisen alueen kysymyksiin on selkeästi kasvanut. Tieteellinen tutkimus, alueen luonnonvarojen kartoittaminen sekä alueen kuljetusreitit ja satamien infrastruktuuria koskevat suunnitelmat ja investointiselvitykset on huomioitu arktisella alueella laajemminkin. Kiinan pyrkimykset arktisen läsnäolonsa kasvattamiseen lisäävät myös sitä koskevan turvallisuuspoliittisen arvioinnin tarvetta.

39. Arktisen alueen lisäksi Kiina on myös merkittävä toimija Etelämantereella ja se on Suomen tavoin Etelämannerta koskevan yleissopimuksen jäsen. Suomen on tärkeää olla perillä Kiinan tavoitteista molemmilla polaarialueilla ja tehdä sen kanssa yhteistyötä muun muassa ilmastomuutoksen kannalta keskeisillä aloilla.

40. Suomi kiinnittää huomiota Kiinan pyrkimyksiin rakentaa taloudellisten kumppanuuksiensa (mm. Belt and Road Initiative, BRI) kautta Kiina-keskeisiä instituutioita ja verkostoja sekä näiden vaikutuksiin olemassa olevalle kansainväliselle sääntöpohjaiselle järjestelmälle. Osana EU:ta edistämme BRI:n ja EU:n yhteyspoliittisen strategian välisiä synergioita kestävyiden periaatteen pohjalta. Suomi tukee myös yritystensä mahdollisuuksia osallistua mm. yhteistyöhankkeiden puitteissa järjestettäviin tarjouskilpailuihin ja pyrkii osaltaan edistämään hankkeiden läpinäkyvyyttä, ympäristöystävällisyyttä sekä kohdealueen kestävä kehitystä ja työoloja. Suomi ei sitoudu poliittisesti Kiinan BRI-hankkeeseen.

2.4 Monialainen julkisen sektorin yhteistyö perustuu kansallisille vahvuuksille

2.4.1 Ympäristö ja ilmasto

41. Useat kansainväliset ilmastotutkimukset osoittavat Kiinan hiilidioksidipäästöjen ylittävän jo neljänneksen koko maailman päästöistä. Merkittävin syy päästöjen nopeaan kasvuun viime vuosina on lisääntynyt hiilen käyttö energiantuotannossa, uusien hiilivoimaloiden rakentaminen sekä koronapandemian jälkeinen rakennusteollisuuden voimakas kasvu. Kiina on kuitenkin asettanut myös kunnianhimoisia tavoitteita niin ympäristönsä tilan parantamiseksi kuin globaalien ilmastokysymystenkin ratkaisemiseksi. Ympäristö ja ilmasto ovat keskeisiä kysymyksiä myös Suomen ja Kiinan välisessä yhteistyössä. Kansainvälisen ympäristöyhteistyön keskiössä ovat myös kiertotalouden edistäminen, luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen sekä vesistöjen saastumisen vähentäminen.

42. Suomi on sitoutunut vahvasti monenkeskiseen sääntöpohjaiseen ympäristöyhteistyöhön ja tukee osaltaan EU:n yhteisten tavoitteiden toteutumista monenkeskisissä kansainvälisissä neuvotteluissa ja prosesseissa. Kiina on ilmoittanut tavoitteekseen saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2060 mennessä. Tavoitteen edesauttamiseksi Suomi jakaa kokemuksiaan ja markkinoi Kiinalle suomalaisia hyviksi

todettuja ratkaisuja. Suomi edistää muiden EU-jäsenmaiden tavoin Kiinan omien elvytysmekanismien suuntaamista kestävyyttä lisääviin kohteisiin. EU:n ilmasto-diplomatiassa Kiina on yksi päävaikuttamiskohteista. Suomi tekee ilmastoyhteistyötä Kiinan kanssa myös Pohjoismaisen Build Back Better and Greener -aloitteen puitteissa.

43. Kahdenvälisessä yhteistyössään Kiinan kanssa Suomi pyrkii edistämään suomalaisten yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tavoitteita eri alueilla, muun muassa ilmanlaadun parantamisessa. Rakentamisen toimialalla painottuvat älykkäisiin kaupunkeihin liittyvät ratkaisut. Markkinaesteiden poistamiseen tähtää mm. pitkäjänteinen yhteistyö ympäristömittausten laadun kehittämisessä. Kiertotalousyhteistyön kehittämisessä nähdään hyviä mahdollisuuksia.

2.4.2 Ruoka ja luonnonvarat

44. Ruokaturva on Kiinalle keskeinen tavoite. Suomi rakentaa pohjaa maatalousalan kaupalle erityiskysymyksiin keskittyvällä tutkimus- ja kehitysalustayhteistyöllä. Elintarvikesektori pyrkii kasvattamaan valvotussa elintarvikeketjussa tuotettujen suomalaisten elintarvikkeiden vientiä Kiinaan ja parantamaan suomalaisen tuotannon kannattavuutta. Kiina on noussut Suomen elintarvikeviennin toiseksi tärkeimmäksi kohdemaaksi. Suomi pyrkii neuvottelemaan terveys- ja kasvinsuojeluehdoista ja elintarviketuotantolaitosten hyväksymistä Kiinan kanssa ylläpitääkseen ja lisätäkseen Kiinaan vietävien elintarvike- ja maataloustuotteiden valikoimaa ja määrää. Yhdessä muiden EU-jäsenmaiden kanssa Suomi pyrkii vaikuttamaan Kiinan markkinoiden keskeisiin ja pitkäaikaisiin elintarvikeviennin ongelmiin, kuten protektionismi ja hitaat markkinoillepääsymenettelyt. Myös COVID-19-pandemian vaikutukset elintarvikeviennin sujuvuuteen ovat olleet merkittäviä. Tulli- ja rajaviranomaisten välisen yhteistyön lisäksi keskeistä olisi päästä sopimukseen elintarvikekuljetuksista Kiinaan rautateitse ja transiton ehdoista Venäjän ja Kazakstanin läpi.

45. Kiina on määrätietoisesti panostanut metsittämiseen, maan metsäpinta-ala on lähes kaksinkertaistunut neljän viime vuosikymmenen aikana. Suomen ja Kiinan välisessä yhteistyössä metsäsektorilla esille nousevat niin yksityismetsätalouden organisointi kuin valtion harjoittama metsätalous. Tavoitteena on yhtäältä luoda suotuisa investointiympäristö suomalaiselle metsäteollisuudelle Kiinassa ja toisaalta edistää yritysten kaupankäyntiä ja kiinalaisten investointien pääsyä Suomeen. Metsäyhteistyöhön sisältyvät myös kansallispuistoyhteistyö sekä yhteistyö

jättiläispandan suojelussa. Suomi pyrkii vaikuttamaan myös ympäristön ja yhteiskunnan tilaan ja kestävä kehityksen tavoitteiden (SDG) toimeenpanoon mm. luonnonvarojen kestävä käytön ja hoidon sekä biotalouden ja digitalisaation ratkaisujen sekä tutkimusyhteistyön kautta.

46. Suomi toimii Euroopan ja Kiinan välisessä vesifoorumissa (China-Europe Water Platform, CEWP) tavoitteenaan edistää kahdenvälisen yhteistyön lisäksi EU:n ja Kiinan välistä vesiyhteistyötä poliittisella tasolla, tutkimuksessa ja innovaatioissa sekä liiketoiminnassa. EU:n ja Kiinan yhteinen tavoite on edistää myös kestävä kehityksen vesi- ja sanitaatiotavoitteen (SDG 6) toimeenpanoa.

2.4.3 Koulutus, tutkimus ja innovaatiot

47. Suomi seuraa Kiinan koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehitystä, rakentaa kumppanuuksia ja edistää teknologisen osaamisen siirtymistä Kiinasta Suomeen erityisesti niillä aloilla, joilla Kiina on edelläkävijä. Kahdenvälisessä tiede-, teknologia- ja innovaatioyhteistyössä edistettävät prioriteetit määritellään hallinnonalojen yhteistyönä kansallisiin vahvuuksiin ja intresseihin perustuen. Pidämme tärkeänä parantaa myös kyberturvallisuutta suomalaisten yritysten aineettoman pääoman ja innovaatioiden suojaamiseksi.

48. Suomi on vahvistanut panostustaan korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyössä kiinalaisten toimijoiden kanssa. Esimerkiksi yhteistyö ammattikorkeakoulujen ja opettajankoulutuksen alalla voivat tarjota kiinnostavia mahdollisuuksia jatkossa. Suomen edustustoissa palvelevat koulutusalan erityisasiantuntijat tukevat yhteistyötä koulutuksessa ja tieteessä ja tuottavat analyysia myös Kiinan toimintaympäristöstä. Viranomaisten tiivis yhteydenpito edistää maiden välistä yhteistoimintaa. Kahdenvälisillä innovaatioyhteistyösopimuksilla puolestaan tuetaan yhteishankkeita niin valtiollisella tasolla kuin valikoitujen provinssien kanssa.

49. Kiinan toimintaympäristölle ominaisia haittoja ja riskejä ovat avoimen tieteen periaatteiden rajoitusten lisäksi aineettomien oikeuksien datan käytön ja tietoverkkojen rajoittaminen. Keskeistä on varautua myös tiedusteluriskeihin, teknologisen suurvaltakilpailun vaikutuksiin sekä mahdollisuuksiin harjoittaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyötä (TKI) Kiinan kanssa akateemisia ja eurooppalaisia arvoja, periaatteita ja toimintatapoja puolustaen. TKI-yhteistyössä on varmistettava vastavuoroisuus ja yhteistyön molempia osapuolia hyödyttävä tasapuolisuus. Kiinan teknologinen edistyneisyys, tutkimusyhteistyön rahoitus ja maan merkittävät

kaupalliset markkinat tekevät yhteistyön kiinnostavaksi. Samanaikaisesti yhteistyöhön liittyvät tutkimusrahoitus ja teknologiansiirrot hyödyttävät Kiinan globaalia asemaa. Yhteistyö sensitiivisillä huippututkimusaloilla saattaa rajata pois yhteistyömahdollisuuksia muiden maiden kanssa.

50. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n TKI-politiikan koordinaatioon sekä EU:n ja Kiinan yhteisen tiede-, teknologia- ja innovaatioyhteistyön tiekartan neuvotteluihin komission johdolla. Toiminnan ja rahoituksen vaikuttavuuden kannalta on tärkeää huolehtia kahdenvälisen ja EU-tasoisin yhteistyön linjakkuudesta.

2.4.4 Hyvinvointi ja terveys

51. Kiinan terveys- ja sosiaalisetori on merkittävä ja pitkällä aikavälillä vaikuttava ja moniulotteista ymmärrystä vaativa toimija. Kahdenvälistä yhteistyöpotentiaalia on kansanterveysongelmien ratkaisemisessa, terveyden edistämisessä ja tarttumattomiin tauteihin kuten syöpään liittyvässä tutkimus- ja muussa yhteistyössä.

52. Monenkeskisessä yhteistyössä Kiina on keskeinen toimija laajojen terveysuhkien (epidemiat ja pandemiat, mikrobilääkeresistenssi ja ilmastonmuutos) ratkaisemisessa. Kiinan yhteistyöhalukkuus sekä avoin tiedon ja näytteiden jakaminen ovat tässä keskeisiä. Suomi pitää tärkeänä, että COVID-19-pandemian alkuperä selvitetään kansainvälisessä tieteellisessä yhteistyössä. Digitaalisten työkalujen nopea kehittyminen sekä kansainvälisen jännitteiden aiheuttamat tuotantoketjujen uudelleenjärjestelyt voivat vaikuttaa mm. lääkkeiden tuotantoon. Terveys- ja hyvinvointitiedon käyttö ja tekoälyn kehitys Kiinassa vaativat seurantaa.

53. Suomen korkea osaaminen terveysteknologiassa tarjoaa ratkaisuja esimerkiksi diabeteksen, ikääntyneiden hoidon ja kotona asumisen tuen osalta. Kiinan merkitys Team Finland –toiminnan painopisteenä on vahvistumassa myös terveysteknologiassa. Suomi näkee mahdollisuuksia tiivistää yhteistyötä sosiaalisten innovaatioiden alueella.

2.4.5 Oikeus ja turvallisuus

54. Suomi tukee Kiinan oikeusvaltiokehitystä ja sen oikeusjärjestelmän rakentamista. Suomi on osallistunut 1990-luvun puolivälistä lähtien Kiinan oikeusjärjestelmän rakenteelliseen uudistustyöhön, mm. oikeusapujärjestelmän kehittämiseen, oikeuden saatavuuden ja vaihtoehtoisten rikosseuraamusten käyttöönottoon.

Lisäksi tuomioistuinten välistä yhteistyötä on ollut myös korkeimpien oikeuksien välillä.

55. Oikeusalan yhteistyön tavoitteena on vaikuttaa kiinalaiseen oikeusajatteluun, Kiinan lainsäädäntöön ja oikeusjärjestelmän toimivuuteen sekä maassa tehtäviin oikeuspoliittisiin ja eettisiin valintoihin. Oikeusalan yhteistyö tarjoaa kanavan Suomen keskeisten periaatteiden edistämiseksi Kiinassa. Yhteistyö mahdollistaa käytännönläheisen mahdollisuuden keskustella Kiinan ajankohtaisista asioista ratkaisukeskeisellä tavalla hallinnon eri tasoilla.

56. Suomi on huolestunut Kiinan viime vuosien oikeusvaltiokehityksen suunnasta ja painopisteistä. Kiinan poliittinen järjestelmä ja puolueen johtoasema rajoittavat merkittävästi riippumattoman ja läpinäkyvän oikeusjärjestelmän kehittymistä. Lainsäädännön instrumentaalisuus ja oikeusprosessien politisoituminen aiheuttavat kiinalaisessa yhteiskunnassa vakavia ongelmia. Oikeusjärjestelmän toimijoiden ammattimaistumisesta huolimatta valtio valvoo muun muassa asianajajien toimintaa eikä tuomioistuimilla tai oikeuslaitoksella ole oikeutta arvioida puolueen ja keskushallituksen toimien laillisuutta. Poliittisin perustein tehtävien pidätysten ja vapauden rajoittamisen mahdollisuus heikentää Kiinan toimintaympäristön turvallisuutta ja ennustettavuutta.

57. Suomi seuraa Kiinan osallistumista kansainväliseen rikostorjuntayhteistyöhön vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden sekä tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi. EU:n ja Kiinan näkemyserot näissä kysymyksissä ovat merkittäviä ja vaativat syvällistä tiedonvaihtoa ja vaikuttamistyötä. YK:n puitteissa määriteltävät globaalit poliisi- ja turvallisuusyhteistyön pääperiaatteet ovat tässä keskeisiä.

58. Viranomaisyhteistyötä kehitetään monenvälisesti mm. EU:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen toimintapoliittisen syklin (EMPACT) kautta. Yhteistyö Kiinan kanssa on tärkeää verkkorikollisuuden, ihmiskaupan ja huumausainerikollisuuden torjumiseksi.

2.4.6 Kulttuuri, media ja urheilu

59. Suomi näkee tärkeäksi vahvistaa Kiinan kanssa käytävää vuoropuhelua ja lisätä yhteistyötä sen kanssa kulttuurin ja median toimialalla. Audiovisuaalisen alan yhteistyössä keskeisiä ovat elokuva- ja tv-alan yhteistuotantosopimukset, jotka vahvistavat Suomen kilpailukykyä tällä alalla. Suomen tavoitteena on liiketaloudellisesti kannattavan audiovisuaalisen toiminnan vahvistaminen.

60. Tekijänoikeuksien digitaalisen infrastruktuurin kansainvälisessä kehitystyössä mm. Maailman henkisen omaisuuden järjestö WIPO:n puitteissa voi lisätä luovan alan toimijoiden yhteistyötä myös Suomen ja Kiinan välillä sekä helpottaa suomalaisten musiikin ja muun luovan sisällön tuottajien pääsyä Kiinan markkinoille.

61. Kiinan ihmisoikeustilanteeseen ja oikeusvaltiokehitykseen liittyvä sensuuri ja itsesensuuri heijastuvat myös suomalaisiin kulttuurisisältöihin ja verkkoviestintään Kiinassa. Kulttuurin alalla tehtävä yhteistyö, olipa kyse kulttuurivaihdosta tai liiketoiminnasta, on kulttuurisen vuorovaikutuksen näkökulmasta kuitenkin toivottavaa.

62. Resurssit suomalaisen kulttuurin edistämiseen Kiinassa ovat rajalliset. Suomen Kiinan-edustustoilla ei ole erillistä lähetettyä kulttuurivirkamiestä, eikä maassa toimi Suomen kulttuuri-instituuttia toisin kuin useimmissa keskeisissä kumppanimaissa.

63. Kiina on yksi Suomen maakuvatyön keskeisimmistä kohdemaista. Suomen hyvä maakuva edistää myös muita asetettuja tavoitteita. Maakuvahankkeiden kautta Suomi voi tuoda esille omia arvojaan ja kärkiviestejään. Suomalaisen ja kansainvälisen median toimintaedellytysten heikentyminen Kiinassa aiheuttaa huolta. Ulkomaalaisten toimittajien määrä Kiinassa on laskenut merkittävästi viime vuosien aikana akkreditointiin liittyvien ongelmien vuoksi.

64. Suomi edistää myös talviurheiluosaamisen vientiä Kiinaan sekä materiaalisen että immateriaalisen yhteistyön kautta. Erityisesti kasvavat talviurheilumarkkinat kiinnostavat suomalaisyrittäjiä ja -toimijoita.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ LUO PUITTEET SUOMEN KIINA-YHTEISTYÖLLE

3.1 Poliittisen järjestelmän vakaus on Kiinalla prioriteetti

1. Kommunistinen puolue on johtanut Kiinan kansantasavaltaa vuodesta 1949. Puolueen merkittävin tavoite on taata poliittisen järjestelmän jatkuvuus ja maan kansallisten etujen toteutuminen sekä vahvistaa Kiinan kansainvälistä asemaa. Puolueen ja valtion tavoitteet ovat yhdenmukaisia ja puolueella on suorat vaikutusmahdollisuudet talouden rakenteisiin ja toimintaan. Puolueen valta on keskitynyt sen ytimessä olevalle pääsihteerille (presidentille) ja politbyroon pysyväälle komitealle. Puolueen politiikat ohjaavat pitkälti koko yhteiskuntaa. Maan ulko- ja turvallisuuspolitiikka toteuttaa Kiinan johdon tavoitteita sen kansainvälisen roolin vahvistumisesta ja vaikuttavat osaltaan puolueen ja poliittisen järjestelmän jatkuvuuteen.

2. Yhteiskunnan teknologian ja kyberosaamisen kehitys ja kansallista turvallisuutta koskevan lainsäädännön kehittäminen tukevat valtion mahdollisuuksia valvoa ja ohjata yhteiskuntaa toivottuun suuntaan. Poliittisen ohjauksen ja valvonnan kääntöpuolena ovat riippumattoman tiedonvälityksen, poliittisten vaikuttamismahdollisuuksien ja kansalaisyhteiskunnan toimintavapauden kapeus.

3. Kansainvälisesti hyväksyttyjä yhteisiä arvoja sekä länsimaisiksi katsottuja vaikutteita on viime vuosina karsittu johdonmukaisesti kiinalaisesta yhteiskunnasta. Valtion poliittinen, kulttuurinen ja taloudellinen vaikuttaminen muokkaa Kiinan tiedonvälitystä ja maakuvaa haluttuun suuntaan. Kiinan tiukentunut linja on heikentänyt kansainvälisen median toimintaedellytyksiä Kiinassa; myös suomalaisen median mahdollisuudet tuottaa ja välittää ajantasaista ja monipuolista Kiina-kuvaa ovat heikentyneet. Erityisen tärkeää Kiinalla on sen kansallisten intressien, poliittisen ja alueellisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden puolustaminen. Kiina pitää kansallisina ydinintresseinään mm. Hongkongia, Taiwania, Tiibetiä, Xinjiangia sekä aluevaatimuksiaan Etelä-Kiinan merellä.

4. Talouden ja yhteiskunnan nopea kehitys on edellyttänyt lainsäädännön, oikeusjärjestelmän ja oikeusperiaatteiden ripeää uudistamista. ”Oikeusvaltio kiinalaisin erityispiirtein” ja ”lainmukainen hallinto” painottavat lain ja oikeuden käyttöä politiikan ja hallinnon välineenä (rule by law), mikä poikkeaa länsimaisesta oikeusvaltioperiaatteesta (rule of law). Käytännössä lain yläpuolella oleva puolue ohjaa sekä lainsäädäntöä sekä toimeenpano- ja tuomiovaltaa.

5. Kiinan ihmisoikeusajattelussa korostuvat taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet ennen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia sekä kollektiiviset tavoitteet ja yhteiskunnallinen vakaus ennen yksilön oikeuksia. Kiina ei hyväksy ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta vaan katsoo, että yhteiskuntajärjestelmään, kulttuuriin ja kehitykseen liittyvät erityispiirteet tulee huomioida ihmisoikeuksien soveltamisessa. Kiina on monin tavoin onnistunut kansalaisten taloudellisen ja sosiaalisen aseman parantamisessa ja köyhyyden vähentämisessä, mutta kehitys on ollut epätasaista ja eriarvoistavaa.

6. Kiina ei länsimaiden tapaan aseta lainojen tai kehitysavun myöntämiselle ihmisoikeuksiin liittyviä ennakkoehtoja. Kansainvälisissä järjestöissä, ennen muuta YK:n ihmisoikeusfoorumeilla, Kiina pyrkii kyseenalaistamaan ihmisoikeuksien universaalia arvoperustaa.

7. Muun muassa YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto on toistuvasti kiinnittänyt huomiota Kiinan vakaviin perus- ja ihmisoikeuksien loukkauksiin, jotka liittyvät mm. henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, ilmaisun-, yhdistymis-, kokoontumis- ja uskonnonvapauteen sekä vähemmistöjen, naisten ja tyttöjen oikeuksiin. Kuolemanrangaistus on yhä laajasti käytössä. Myös asianajajien ja ihmisoikeuspuolustajien kohteluun on kiinnitetty kansainvälistä huomiota.

8. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n tärkeimmistä sopimuksista Kiina on ratifioinut vain osan. Kiina ei ole ratifioinut pakkotyön poistamista eikä yhdistymisvapautta ja kollektiivista neuvottelu-oikeutta koskevia sopimuksia. Useiden arvioiden mukaan etnisiin vähemmistöihin kohdistetut toimet tähtäävät ennen muuta tiibetiläisten ja uiguurimuslimien uskonnon, kulttuurin ja perinteisen elämäntavan kitkemiseen ja väestön assimilointiin valtaväestön kanssa. Xinjiangin maakunnan uudelleen koulutuskeskuksia perustellaan separatismiin, uskonnollisen radikalismiin ja terrorismin vastaisilla toimilla.

9. Useat kansallista ja yleistä turvallisuutta koskevat lait mahdollistavat kattavan tulkinnan pakkokeinojen käytölle. Näitä ovat mm. uusi poliisilaki, rikosprosessilaki, kyberturvallisuuslaki, tiedustelulaki, vastavakoilulaki ja uskonnollisia asioita

koskevat määräykset. Kiinan kansankongressin Hongkongin erityishallintoalueelle säätämä kansallisen turvallisuuden laki lisäsi sekä Kiinan muodollista päätöksenteko- ja toimeenpanovaltaa Hongkongissa että poliittista vaikutusvaltaa tavoitteidensa läpiviemiseksi.

10. Kiinan poliittisen linjan tiukentuminen heijastuu yhteistyöhön ulkomaiden kanssa. Poliittisia ja taloudellisia painostuskeinoja käytetään niitä maita tai yrityksiä kohtaan, joiden Kiina arvioi loukkaavan sen intressejä erityisesti sen ydinintresseinä pitämissä kysymyksissä. Myös taloudellisen tuen ehdoksi on voitu asettaa Kiinalle tärkeiden kantojen kunnioittaminen. Maiden ja yritysten taloudelliset riippuvuudet Kiinasta saattavat johtaa itsesensuuriin painostuksen tai vastatoimien pelossa.

11. Kiina katsoo ihmisoikeuspolitiikkansa oikeutetuksi eikä länsimaiden julkisella kritiikillä tai kahdenvälisillä ihmisoikeusdialogeilla ole ollut merkittävää positiivista muutosvaikutusta Kiinan käytäntöihin. Hillitsevää vaikutusta niillä on ollut jossain määrin. Joissakin yksittäistapauksissa EU tai sen jäsenmaat ovat voineet tukea esimerkiksi ihmisoikeuspuolustajien tai näiden perheenjäsenten poistumista maasta.

12. Kiinan jatkuvasti vaikeutunut ihmisoikeustilanne ja kasvanut kansainvälinen huomio ovat tuoneet ihmisoikeuskysymykset yhä näkyvämmiin Suomen ja EU:n agendalle Kiinan kanssa. Yritysten maineriskit ja eettiset ristiriidat ovat lisääntyneet niin työoikeuteen kuin korkean teknologian hyödyntämiseen sekä yleisemmin ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Myös EU-kansalaisia on joutunut ihmisoikeuksia loukkaavien toimien ja pakkokeinojen kohteeksi Kiinassa.

3.2 Kiina vakiinnuttaa asemansa globaalisti ja pyrkii johtorooliin

13. Kiina on Yhdysvaltojen ohella toinen 2000-luvun suurvalloista niin taloudellisen, poliittisen kuin sotilaallisen suorituskykynsä kautta mitattuna. Kiina on määrätietoisesti pyrkinyt vakiinnuttamaan asemaansa maailman johtovaltiona, joka haastaa Yhdysvallat ja tämän liittolaiset sekä torjuu näiden tasapainottamispyrkimyksiä. Kiinan sisäpoliittiset tavoitteet määrittävät vahvasti Kiinan ulkopoliittikkaa, jota suurvaltojen välinen kilpailu on ajanut kärjekkäämpään ja vaikeasti ennakoitavaan suuntaan. Tämä lisää osaltaan yritystoiminnan poliittisia riskejä.

14. Kiinan kansainvälispoliittista asemaa määrittävät sen talouden koon lisäksi vahva asema kansainvälisissä järjestöissä, ennen muuta YK:ssa. Merkittävä rahoitusosuus, vaikutusvaltaiset suhteet kehittyviin maihin ja johtopaikat kansainvälisissä organisaatioissa antavat Kiinalle aikaisempaa enemmän sananvaltaa monenkeskisessä yhteistyössä.

15. Kiina on yksi maailman ydinasevalloista, jota on pyritty saamaan kansainvälisten ydinaseita rajoittavien sopimusten piiriin. Voimakas asevoimien modernisointi on kuronut kiinni Yhdysvaltojen sotilaallista etumatkaa, joka on kuitenkin edelleen huomattava. Kiinan naapurit joutuvat huomioimaan alueellaan Kiinan kasvavan sotilaallisen voiman – ml. lentotukialukset, ydinkäyttöiset sukellusveneet, yhden maailman vahvimista ilmavoimista sekä keskimatkan ohjusten arsenaalin. Kiinan lisääntynyt sotilaallinen varustautuminen ja aktiivisuus lähialueillaan, kuten Etelä-Kiinan meren alueella, herättävää myös kansainvälistä huolta. Kiina on myös maailman suurimpien aseviejien joukossa.

16. Vaikka Kiina on edelleen vuonna 1989 Eurooppa-neuvoston asettaman asevientikiellon piirissä, siviili- ja sotilasteknologian integraatio ja aseteknologian yhteistyö muutamien Kiinalle läheisten maiden (mm. Pakistan, Venäjä) kanssa hyödyttää merkittävästi maan asevoimien kehitystä. Kiina pyrkii myös aktiivisesti hankkimaan tarvitsemaansa teknologiaa länsimaista.

17. Kiinalla ei ole sotilaallisia liittolaissuhteita; se harjoittaa läheistä sotilasyhteistyötä mm. Venäjän sekä Shanghain yhteistyöjärjestön (SCO) maiden kanssa. Kiina ei ole osallistunut kansainvälisiin sotilaallisiin konflikteihin muutoin kuin välillisesti, YK:n turvallisuusneuvoston ja rauhanturvaajiensä kautta. Maan lainsäädäntö antaa kuitenkin mahdollisuuden aseelliseen toimintaan ulkomailla tilanteissa, joissa Kiinan intressit ovat uhattuina.

18. Kiinan teknologisesta kehityksestä on nopeasti tullut yksi suurvaltojen välisen ideologisen kilpailun ajureista. Kiinan nopea teknologinen edistyminen hyödyttää taloudellisen kilpailukyvyn lisäksi maan sotilaallista kyvykkyyttä ja toimintaa kansainvälisessä kyberympäristössä. Kiinan valtio-omisteisista yrityksistä ja muutamasta yksityisestäkin toimijasta on tullut globaaleja jättiyrityksiä, joiden toimintaperiaatteet haastavat länsimaisten yhteiskuntien avoimia markkinoita. Samalla uudet teknologiat tuovat uudenlaisia turvallisuusuhkia, erityisesti kyberympäristössä, valtioiden kansalliseen turvallisuusympäristöön. Suurvaltakilpailu jakaa muiden maiden suhtautumista Kiinaan ja Yhdysvaltoihin ja heijastuu teknologian lisäksi monille muille aloille.

19. Diplomatian ohella Kiina pyrkii vahvistamaan globaalia asemaansa kaupallisen verkostonsa, infrastruktuurihankkeidensa ja yhteyspolitiikkansa (BRI) sekä niiden ympärille rakennettavien instituutioiden, investointien, rahoituksen, kahdenvälisten kumppanuuksien ja pehmeän vaikutusvallan keinoin. Kiina on melko lyhyessä ajassa noussut merkittävään asemaan kansainvälisissä arvoketjuissa ja globaalissa rahoitusjärjestelmässä. Se on myös hankkinut merkittäviä omistuksia strategisesti tärkeistä yrityksistä sekä logistiikka- ja energiainfrastruktuurista. Myös ulkokiinalaiset verkostot ja systemaattinen tiedustelu- ja vaikuttamistoiminta ulkomailla pyrkivät edesauttamaan Kiinan kokonaistavoitteita.

20. Kiinan pyrkimyksenä on muovata nykyistä maailmanjärjestystä vastaamaan muuttuneita voimasuhteita siten, että Kiinan asema ja maailmankuva integroituvat siihen luontevasti ja sen poliittinen järjestelmä ja arvot esiintyvät siinä vaihtoehtoisena mallina läntiselle demokratialle ja universaaleille arvoille ja normeille. Kiina edistää yhteiskuntamalliaan myös kahdenvälisesti osana taloudellista kanssakäymistä kehittyvien maiden kanssa. Samalla se asettaa yhteistyölleen erilaisia poliittisia ehtoja.

21. Kiina hyötyy puolustamastaan asemasta kehitysmaana sekä mielikuvasta kehittyvien maiden kumppanina, äänitorvena ja luotonantajana. Monenvälisessä yhteistyössä Kiinan vaikutusvalta realisoituu usein vastakkaisina kantoina ns. länsiryhmän esityksille sekä toisaalta tukena Kiinan positiolle erityisesti sen kansallisiin intresseihin liittyvissä kysymyksissä.

22. Kiinalle on perinteisesti ollut keskeistä pyrkiä ehkäisemään konflikteja omassa intressipiirissään. Yhtäältä se on pyrkinyt erottautumaan muista suurvalloista rauhanomaista rinnakkaiseloa korostavilla periaatteilla ja toimilla; toisaalta Kiina on kuitenkin ollut valmis puolustamaan keskeisiä intressejään – poliittista ja alueellista integriteettiä – tarvittaessa myös voimakeinoin. Viimeaikainen kehitys on osoittanut, että tämä valmius saattaa olla vahvistumassa.

23. Kiinaa ja Venäjää pidetään perinteisesti läheisinä kumppaneina, joiden poliittisten suhteiden tiiviys kertoo kuitenkin enemmän pragmaattisuudesta muun muassa niiden YK-yhteistyössä kuin tasavertaisesta kumppanuudesta. Maiden poliittiset ja taloudelliset suhteet kehittyvät pitkälti Kiinan ehdoilla jaettujen intressien pohjalta. Kiinan globaalin painoarvon vahvistuminen vaikuttaa osaltaan Venäjän asemoitumiseen kansainvälisesti.

24. Kiinan suhteet omiin naapureihinsa ovat ongelmalliset. Myös suhde Yhdysvaltojen liittolaisiin Etelä-Koreaan ja Japaniin on historiallisista syistä vaikea. Pohjois-Korea on Kiinallekin vaikeasti ennustettava kumppani. Maiden välinen suhde on historiallisesti ja strategisesti kompleksinen. Keski-Aasian maat ovat Kiinalle keskeisiä strategisen sijaintinsa, markkinoidensa ja raaka-aineidensa vuoksi. Kahden ydinasevallan, Kiinan ja Intian, välinen avoin rajakysymys rasittaa aika ajoin maiden suhteita myös sotilaallisten yhteenottojen muodossa. Ydinasevalta Pakistan nojaa puolestaan vahvasti Kiinaan.

25. Kiina on vahvistanut määrätietoisesti jalansijaansa Etelä-Kiinan merellä, jossa se on rakentanut tukikohtia ja varustautunut sotilaallisesti. Aluekiistat Brunein, Malesian, Filippiinien ja Vietnamin kanssa sekä Itä-Kiinan merellä Japanin kanssa aktivoituvat ajoittain. Myös Kiinan vahva asema infrastruktuurihankkeissa herättää huolta alueen maissa.

26. Kiina vahvistaa taloudellista asemaansa Aasian ja Tyynenmeren alueella ja tavoittelee alueen keskinäisriippuvuuksien lujittamista vapaakauppasopimusten kautta. Maailman suurimmasta vapaakauppasopimuksesta, Aasian ja Tyynenmeren alueen kumppanuussopimuksesta (RCEP) päästiin sopuun vuonna 2020. Sopimukseen liittyivät alueen tärkeimmät kauppavaltiot Kiina, Japani ja Etelä-Korea. ASEAN-maat ovat Kiinan tärkein kauppakumppani EU:n ja Yhdysvaltojen edellä. Kiinan poliittiset näkemyserot tärkeiden kauppakumppaniensa kanssa ovat heijastuneet myös kaupalliseen yhteistyöhön esimerkiksi Australian kohdalla.

27. Latinalaisessa Amerikassa Kiina on usean maan suurin kauppakumppani. Sen lainat, infrastruktuurihankkeet ja investoinnit erityisesti 5G-hankkeisiin ovat vahvistaneet maan roolia alueella. Kiinan toimintatapoja ja strategisen vaikutusvallan kasvua ei alueella toistaiseksi ole juurikaan tarkasteltu kriittisesti.

28. Kiina on luonut vahvat, ennen muuta talouteen painottuvat kahdenväliset suhteet lukuisiin Afrikan maihin ja vahvistanut läsnäoloaan koko maanosassa. Kiinan politiikan tavoite on varmistaa ja turvata strategisten energiavarojen, muiden luonnonvarojen ja maataloustuotteiden saanti sekä hakea markkinoita maan omille yrityksille. Kiinan panostukset ovat myös tukeneet Afrikan maiden teollistumista ja vauhdittaneet merkittävästi maanosan infrastruktuurin rakentamista. Taloudelliset sidokset ovat kuitenkin samalla lisänneet Kiinan vaikutusvaltaa niiden perinteisten kumppaneiden kustannuksella. Venäjän ja Turkin tavoin Kiina tavoittelee vahvempaa jalansijaa myös Lähi-idän ja Persianlahden alueella.

29. Kiina kasvattaa jalansijaansa arktisella alueella sen geostrategisen sijainnin, luonnonvarojen sekä Koillisväylän kehittyvien tietoliikenne- ja kuljetusyhteyksien vuoksi. Arktisen alueen ohella se pyrkii hyödyntämään syvänmeren alueita myös Aasiassa.

30. Kiinan toiminta globaaleissa kysymyksissä on lähtöisin sen omista intresseistä. Vuosikymmenten ajan ilmansaasteiden kanssa kamppaillut Kiina on herännyt ilmastonmuutoksen muodostamaan uhkaan myös omasta kansallisesta näkökulmastaan ja pyrkii toimimaan kunnianhimoisesti sen rajoittamiseksi. Kiina ei kuitenkaan ole osoittanut valmiutta kansainväliseen johtorooliin ilmastonmuutoksen vastaisissa toimissa. Johdonmukainen toiminta edellyttäisi pitäytymistä hiilivoiman lisäkapasiteetin rakentamisesta; toistaiseksi kehitys on vienyt päinvastaiseen suuntaan. Kansainvälisen yhteisön näkökulmasta on tärkeää, että Kiina panostaa globaalien ongelmien ratkaisuun silloinkin, kun ne eivät palvele sen välitöntä kansallista etua.

3.3 Suurvalta- ja teknologiakilpailu haastavat Kiinaa

31. Kiina on maailman toiseksi suurin talous ja suurin ulkomaisten investointien kohdema. COVID-19 -pandemia keskeytti neljä vuosikymmentä jatkuneen talouskasvun vain hetkellisesti. Pandemia voimisti suurvaltojen välistä vastakkainasettelua ja kansainvälisiä jännitteitä mutta Kiinan johtopäätös on ollut, että sen järjestelmä on osoittanut toimivuutensa myös poikkeusoloissa. Sen talouskasvu on saanut voimaa mm. terveydenhuollon tarvikkeiden maailmanlaajuisesta kysynnästä ja rokotetuotannosta. Myös sen ulkopoliittikan toimintatavoissa on ilmennyt entistä suurempaa itsevarmuutta.

32. Kiina kilvoittelee EU:n suurimman kauppakumppanin paikasta Yhdysvaltojen kanssa. Kauppatase on EU:lle voimakkaasti alijäämäinen. Suomelle Kiina on EU:n ulkopuoleisista maista tärkein taloudellisen yhteistyön kumppani Yhdysvaltojen jälkeen, kun tarkastellaan kahdenvälisen kaupan, globaalien tuotantoketjujen ja investointien kokonaisuutta. Kiina on myös globaalin teollisuuden keskittymä, yksi suurimmista markkina-alueista yrityksille, ja alihankintaketjujen lähtömaa, jonka materiaalitoimituksista useat eurooppalaiset teollisuuden alat ovat riippuvaisia. Kiina tavoittelee asemaa johtavana osaamis-, suunnittelu- ja tutkimuskeskittymänä.

33. Kiinan menestys pohjautuu osittain länsimaiden avoimien, sääntöihin perustuvien järjestelmien ja talouksien hyödyntämiseen. Samalla Kiina on rajoittanut ulkomaisten toimijoiden pääsyä markkinoilleen. WTO-jäsenyydestä huolimatta Kiina ei ole luopunut kotimaisia yrityksiä suosivista säännöistä ja käytännöistä muun muassa julkisissa hankinnoissa.

34. Kiina kuroo nopeasti kiinni Yhdysvaltojen johtoasemaa teknologisenä suurvaltana. Kiinan merkitys on erityisen suuri rooli ns. nousevissa teknologioissa, kuten kvanttiteknologioissa, robotiikassa, automaatiassa, avaruusteknologioissa, puolijohteissa ja tekoälyssä. Teknologiakilpailussa ei ole kyse vain teknologisesta johtoasemasta vaan myös erilaisista lähestymistavoista innovaatioihin ja teknologiaan sekä valtion rooliin näiden hallinnassa ja käytössä. Viime kädessä kilpailussa nähdään olevan kyse siitä, kenen hallinnassa oleva teknologia määrittää tulevaisuuden maailmanjärjestystä.

35. Valtiojohtoisen Kiinan telekommunikaatiosektorin laajentuminen globaaleille markkinoille sekä teknologioiden turvallisuus herättävät niin ikään huolta. Tämän seurauksena kiinalaisen teknologian pääsyä kansallisille markkinoille on jossain määrin rajoitettu mikä on johtanut Kiinan voimakkaisiin vastareaktioihin. Kiinan kannalta on merkityksellistä, millaisiin ratkaisuihin muut kehittyneet maat päätyvät jatkossa mm. valvontateknologian sääntelyssä ja 5G-verkkojensa suojaamisessa.

36. Suuremmassa mittakaavassa teknologiakilpailu on johtanut teknologioiden osittaiseen eriytymiskehitykseen (decoupling), teknologiaviennin rajoituksiin ja pulaan teollisuuden keskeisistä komponenteista, kuten puolijohteista. Elektroniikkateollisuuden lisäksi myös muun teollisuuden hankinta- ja tuotantoketjut saattavat kärsiä eriytymisestä tai kauppakiistojen synnyttämistä vientirajoituksista. Vaarana on lisäksi liiketoimintaympäristön politisoituminen, jolloin yksittäinen yritys voi joutua myös tahtomattaan valtioiden välisten kiistojen osapuoleksi. Parhaassa tapauksessa keskinäisriippuvuudet hidastavat kuitenkin tätä kehitystä.

37. Kiinalaisen teknologian osuus globaaleilla markkinoilla tulee jatkumaan vahvana ja sen merkitys kasvaa erityisesti tulevaisuuden teknologioissa, joilla voi olla ratkaiseva rooli myös globaaleihin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen vastaisemissa. Tästä syystä suurvaltojen välisen vuoropuhelun edistäminen on teknologiakilpailun sävyttämässä ympäristössä aivan olennaista.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Suomen Kiina-suhteiden toimintaympäristö elää jatkuvasti sekä Kiinan toiminnassa että kansainvälisissä suhteissa tapahtuvien muutosten vuoksi. Erityisesti suurvaltojen välinen vastakkainasettelu säilyy jatkossakin ja heijastuu myös Suomeen ja suomalaistoimijoihin. Ajankohtaisen tilannekuvan ylläpitäminen edellyttää tämän kehityksen vaikutusten jatkuvaa seurantaa.
2. Suomen peruslähtökohtana on hyvien kahdenvälisen suhteiden jatkuvuus ja johdonmukainen yhteistyö Kiinan kanssa omista intresseistämme, tavoitteistamme ja arvoistamme lähtien. Valtionjohdon ja hallituksen jäsenten vierailut ja vuoropuhelun merkitys kokonaisvaltaisten intressiemme edistämisessä säilyy jatkossakin tärkeänä. Team Finland Kiina-verkosto edistää suomalaista osaamista Kiinan markkinoilla.
3. EU:n jäsenenä Suomi rakentaa EU:n johdonmukaista Kiina-politiikkaa, joka edistää Euroopalle tärkeitä arvoja ja intressejä. Kansallinen ja EU-tason yhteistyö Kiinan kanssa täydentävät toisiaan. Samalla Suomi vahvistaa vuorovaikutustaan muiden samanmielisten maiden kanssa.
4. Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen ja edistäminen ovat Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan arvopohjainen perusta. Suomi edistää universaaleja arvoja monenvälisessä yhteistyössä sekä kansallisesti että osana EU:ta. Kiinan roolin kasvaessa kansainvälisissä järjestöissä Suomen on tärkeää vahvistaa vuoropuheluaan kahdenvälisistä ja monenvälisistä kysymyksistä Kiinan kanssa voidakseen vaikuttaa sen kantoihin ja toimiin.
5. Kiinan merkitys globaaleihin haasteisiin vastaamisessa kasvaa. Etenkin ilmastotoimien tulee olla läpileikkaavasti osa toimintaamme ja tavoitteitamme Kiinan kanssa tehtävässä yhteistyössä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota Kiinan globaalirooliin ja toimintaan kehittyvissä maissa.
6. Kiina on Suomelle jatkossakin keskeinen markkina ja tärkeimpiä taloudellisia kumppaneitamme Euroopan unionin ulkopuolella. Suomen tavoite niin kahdenvälisissä suhteissa kuin EU-Kiina-suhteissa on edistää kauppaa ja investointeja sekä luoda yrityksille mahdollisimman tasavertaiset kilpailuedellytykset.

7. Kansallisen koordinaation merkitys Kiinaan liittyvissä kysymyksissä korostuu. Panostamme viranomaisten keskinäisen yhteistyön ja yhteisen tilannekuvan kehittämiseen. Läheinen yhteistyö yksityisen sektorin, edunvalvontajärjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden, kuten koulutus-, tiede- ja kuntasektoreiden kanssa on välttämätöntä ja hyödyttää kaikkia osapuolia.

8. Kiinan merkityksen kasvaessa on tarpeen vahvistaa Kiinaan liittyvää osaamista eri sektoreilla. Suomen tulee verrokkimaiden lailla panostaa pitkäjänteisesti kiinan kielen ja kiinalaisen yhteiskunnan asiantuntijoiden kouluttamiseen. Suomi vahvistaa tätä osaamispohjaa viranomaisten ja koulutustoimijoiden välisellä yhteistyöllä. Tämän lisäksi on tärkeää huolehtia siitä, että Suomella on riittävät resurssit pääkaupungissa sekä Kiinassa olevissa edustustoissamme seurata maan kehitystä, ajaa Suomen etuja sekä edistää Suomen arvojen ja vahvuuksien mukaista yhteistyötä Kiinan kanssa.